

هر فناوری بزرگ، پیش از آنکه به محصولی روی قفسه فروشگاه‌ها یا راهکاری برای حل مسائل کشور تبدیل شود، روزی تنها یک ایده بوده است؛ ایده‌ای که اگر در زیست‌بومی مناسب قرار نگیرد، شاید هرگز از مرز آزمایشگاه فراتر نرود. حلقه‌ای که بسیاری از نظام‌های نوآوری جهان سال‌هاست برای تکمیل آن تلاش می‌کنند، و در جهاد دانشگاهی این حلقه واسطه با مأموریت به سازمان تجاری‌سازی فناوری و اشتغال دانش‌بنیان (ستفا) تعریف شده است؛ سازمانی که باید دانش و فناوری را از مرحله پژوهش به بازار، اشتغال و خلق ارزش اقتصادی برساند. پارک علم و فناوری البرز به عنوان یکی از زیرمجموعه ستفا، امروز یکی از مهم‌ترین حلقه‌های این زنجیره در غرب پایتخت به شمار می‌رود؛ مجموعه‌ای که تلاش می‌کند مسیر تبدیل ایده به فناوری، فناوری به محصول و محصول به بازار را کوتاه‌تر و هموارتر کند.

سفر به البرز، تنها عبور از مرزهای جغرافیایی

تهران نیست؛ عبور از فضایی است

که در آن، مفاهیم سنتی صنعت

آرام‌آرام جای خود را به اقتصاد

دانش‌بنیان می‌دهد. در دامنه‌های

البرز، جایی که

ده‌ها واحد صنعتی،

دانشگاه، پژوهشگاه و

شرکت فناور در کنار

یکدیگر قرار گرفته‌اند،

زیست‌بومی شکل

گرفته که مأموریتش

پیوند دادن علم،

فناوری، صنعت و

بازار است. اینجا،

پارک علم و فناوری

البرز صرفاً مجموعه‌ای

از ساختمان‌ها و

شرکت‌های مستقر

نیست؛ بلکه بخشی

از شبکه‌ای است

که تلاش می‌کند

ظرفیت علمی کشور

را به ارزش اقتصادی و اشتغال پایدار تبدیل کند.

شاید مهم‌ترین ویژگی البرز، تمرکز کم‌ظنیر ظرفیت‌های علمی و صنعتی در کنار یکدیگر باشد؛ استانی که اگرچه از نظر وسعت، کوچک‌ترین استان کشور محسوب می‌شود، اما به واسطه همجواری با تهران، دسترسی به کریدورهای حمل‌ونقل، استقرار صنایع راهبردی و حضور مراکز علمی و پژوهشی، به یکی از کانون‌های اصلی اقتصاد دانش‌بنیان ایران تبدیل شده است. همین ویژگی‌ها باعث شده پارک علم و فناوری البرز، نقشی فراتر از یک پارک استانی ایفا کند و به یکی از بازیگران اثرگذار در زیست‌بوم فناوری کشور بدل شود. رئیس پارک علم و فناوری البرز نیز، موقعیت جغرافیایی استان را یکی از مهم‌ترین مزیت‌های توسعه اقتصاد دانش‌بنیان می‌داند. به گفته مهدی عباسی، قرار گرفتن البرز در کریدورهای اصلی مواصلاتی کشور، دسترسی به راه‌آهن و فرودگاه‌های اصلی و همجواری با پایتخت، این استان را به مقصدی راهبردی برای توسعه فناوری تبدیل کرده است. او معتقد است ظرفیت‌های علمی، صنعتی و تحقیقاتی البرز، بستری فراهم کرده تا فناوری از مرحله ایده فراتر رود و به محصول و اشتغال تبدیل شود.

این ظرفیت‌ها تنها در موقعیت جغرافیایی خلاصه نمی‌شود. بیش از ۱۳۰ هزار دانشجو، ۲۵۰۰ عضو هیئت علمی، ۵۵ مرکز آموزش عالی، ۳۵ مرکز تحقیقاتی ملی، ۳۵۰۰ واحد صنعتی و ۱۵۰ برند ملی در استان البرز فعالیت می‌کنند؛ ظرفیتی که در کنار تمرکز صنایع راهبردی مانند دارو، غذا، انرژی و خودرو، این استان را به یکی از مهم‌ترین مراکز تولید دانش و فناوری کشور تبدیل کرده است؛ اما آنچه این ظرفیت را به مزیت

تبدیل می‌کند، وجود نهادی است که بتواند میان دانشگاه، صنعت و بازار ارتباط برقرار کند؛ نقشی که پارک علم و فناوری البرز تلاش کرده طی سال‌های اخیر بر عهده بگیرد. به گفته مهندس عباسی، فلسفه شکل‌گیری پارک علم و فناوری البرز، ایجاد همین پیوند بوده است؛ پیوندی میان مراکز علمی، دانشگاه‌های معتبر، صنایع بزرگ و شرکت‌های نوپا تا دانش تولیدشده در آزمایشگاه‌ها، مسیر خود را به سمت بازار و اقتصاد پیدا کند. او پارک البرز را «پلی میان ایده و بازار» توصیف می‌کند؛ پلی که هدف نهایی آن، انتقال فناوری‌های دارای ارزش افزوده، جذب سرمایه و تبدیل دانش به ثروت و اشتغال پایدار است. ثمره این رویکرد، امروز در آمارهای پارک نیز قابل مشاهده است. پارک علم و فناوری البرز طی سال‌های فعالیت خود از بیش از ۴۰۷ شرکت فناور و دانش‌بنیان حمایت کرده و اکنون ۱۴۸ شرکت در این مجموعه مستقر هستند. همچنین ایجاد



روایتی از پارک البرز،

یکی از بازوهای ستفا در تجاری‌سازی فناوری

بیش از ۱۷۰۰ فرصت شغلی دانش‌بنیان برای پژوهشگران، متخصصان و کارآفرینان، بخشی از نتیجه تلاش‌هایی است که برای توسعه زیرساخت‌های فناوری، حمایت از تجاری‌سازی و ایجاد ارتباط مؤثر میان دانشگاه و صنعت انجام شده است؛ آماری که نشان می‌دهد نقش پارک، تنها در واگذاری فضای استقرار خلاصه نمی‌شود، بلکه در شکل‌گیری یک زیست‌بوم فعال نوآوری معنا پیدا می‌کند.

اما روایت پارک علم و فناوری البرز، تنها روایت اعداد و آمار نیست. پشت هر شرکت مستقر، هر محصول فناورانه و هر فرصت شغلی، زنجیره‌ای از حمایت‌ها، زیرساخت‌ها و خدمات تخصصی قرار دارد؛ زنجیره‌ای که از مراکز رشد و نوآوری آغاز می‌شود، به توسعه فناوری، مالکیت فکری، سرمایه‌گذاری و تولید می‌رسد و در نهایت، به حضور محصول در بازار ختم می‌شود. اینکه این زنجیره چگونه شکل گرفته و چه نقشی در توسعه اقتصاد دانش‌بنیان البرز ایفا می‌کند، موضوعی است که در ادامه این گزارش به آن خواهیم پرداخت.

وقتی که پارک فقط یک ساختمان نیست

اگر در نگاه نخست، پارک‌های علم و فناوری تنها مجموعه‌ای از ساختمان‌ها و دفاتر شرکت‌های دانش‌بنیان به نظر برسند، با ورود به پارک علم و فناوری البرز این تصور خیلی زود تغییر می‌کند. آنچه طی سال‌های اخیر در این مجموعه شکل گرفته، صرفاً افزایش فضای استقرار شرکت‌ها نبوده، بلکه ایجاد زنجیره‌ای از خدمات تخصصی است که از شکل‌گیری یک ایده آغاز می‌شود و تا ورود محصول به بازار ادامه پیدا می‌کند؛ همان حلقه‌ای که مأموریت اصلی سازمان تجاری‌سازی فناوری و اشتغال دانش‌بنیان جهاد دانشگاهی (ستفا) نیز بر پایه آن تعریف شده است.

بر همین اساس، پارک علم و فناوری البرز توسعه خود را تنها در ساخت ساختمان‌های جدید یا افزایش تعداد شرکت‌های مستقر خلاصه نکرده است. امروز در کنار مرکز رشد جامع، مراکز رشد تخصصی پژوهشکده گیاهان دارویی جهاد دانشگاهی، مرکز رشد زیست‌فناوری رویان، پردیس علم و فناوری مواد و انرژی، مراکز تخصصی کشاورزی و همچنین مراکز توسعه و تولید قراردادی در حوزه صنایع غذایی، برق و الکترونیک نیز در این زیست‌بوم فعالیت می‌کنند؛ شبکه‌ای که هر کدام بخشی از مسیر تجاری‌سازی فناوری را بر عهده دارند.

به گفته رئیس پارک علم و فناوری البرز، توسعه این زیرساخت‌ها باعث شده پارک به یکی از پارک‌های پیشرو کشور در توسعه زیست‌بوم فناوری تبدیل شود؛ مجموعه‌ای که تاکنون از بیش از ۴۰۷ شرکت فناور و دانش‌بنیان حمایت کرده و اکنون ۱۴۸ شرکت در آن مستقر هستند. همین روند، سهم مهمی در قرار گرفتن استان البرز در رتبه چهارم کشور از نظر

تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان داشته است.

اما آنچه این آمار را معنادار می‌کند، نوع نگاه مدیران پارک به توسعه فناوری است. مهندس عباسی معتقد است البرز تنها یک استان صنعتی نیست؛ استانی است که به دلیل تمرکز جمعیتی، ظرفیت‌های علمی و استقرار صنایع راهبردی، می‌تواند الگوی توسعه اقتصاد دانش‌بنیان در کشور باشد. به همین دلیل، توسعه زیرساخت‌های فناوری نه یک انتخاب، بلکه ضرورتی برای پاسخ‌گویی به نیازهای آینده اقتصاد ایران است.

یکی از اقداماتی که در همین چارچوب انجام شده، راه‌اندازی دبیرخانه مالکیت فکری در پارک است؛ ساختاری که به گفته رئیس پارک، وظیفه آن تنها ثبت اختراع نیست، بلکه حفاظت از

سرمایه‌های فکری و فراهم کردن امنیت حقوقی برای ایده‌هایی است که قرار است به محصول و کسب‌وکار تبدیل شوند. از نگاه او، بدون صیانت از دارایی‌های فکری، تجاری‌سازی فناوری نمی‌تواند مسیر پایداری را طی کند.

همزمان، طی دو سال گذشته چند مرکز نوآوری مشترک نیز با همکاری معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری، شرکت شهرک‌های صنعتی البرز و سازمان نظام مهندسی کشاورزی ایجاد شده است. هدف از راه‌اندازی این مراکز، افزایش تعامل صنعت و دانشگاه، توسعه فناوری‌های کاربردی و فراهم کردن فضای مناسب برای استقرار شرکت‌های فناور بوده است؛ اقدامی که نشان می‌دهد مسیر توسعه زیست‌بوم نوآوری، بیش از هر زمان دیگری بر همکاری میان نهاد‌های مختلف استوار شده است. در همین راستا، نخستین مرکز توسعه و تولید قراردادی در حوزه‌های صنایع غذایی، ساختمان، برق و الکترونیک نیز فعالیت خود را آغاز کرده است؛ مرکزی که امکان نمونه‌سازی، توسعه محصول و تولید صنعتی را برای تیم‌های فناور فراهم می‌کند. اگر پژوهش در دانشگاه آغاز یک مسیر باشد، چنین مراکزی حلقه اتصال آن به صنعت هستند؛ حلقه‌ای که سال‌ها یکی از چالش‌های اصلی تجاری‌سازی فناوری در کشور به شمار می‌رفت.

شاید بتوان گفت تفاوت اصلی این رویکرد با مدل‌های سنتی حمایت از شرکت‌ها، در همین نکته نهفته است؛ اینکه حمایت، صرفاً به ارائه فضای کار یا تسهیلات مالی محدود نمی‌شود، بلکه تلاش می‌شود شرکت‌های فناور از همان ابتدا درگیر حل مسائل واقعی صنعت شوند. این همان نقطه‌ای است که پارک علم و فناوری البرز، در قالب مأموریت ستفا، تلاش کرده میان پژوهش، فناوری، تولید و بازار پیوندی عملی برقرار کند؛ پیوندی که ارزش